

Notranje pomirjenje

Sporazum med Hrvati in Srbi, sklenjen 26. avgusta 1939, je rodil zelo lepe sadove. Vodeč računa o tem, da »Hrvati narod s svojo samobitnostjo prav tako kakor Srbi in Slovenci, je razbil preozke vezi togega centralizma. Položil je osnove za novo notranjo gradnjo države, temeljujočo na načelu samouprave in avtonomije. S tem sporazumom se je naselilo v vrstah hrvatskega naroda zadovoljstvo in z njim pomirjenje duhov, ki se odraža v strnjnosti ljudstva naše države in v skupni volji braniti našo državo, njeno neodvisnost in ozemsko neokrnjenost zoper vsakogar.

To notranje pomirjenje, ki ga označujemo kot narodno pomirjenje, ni direktan predmet našega članka. Pred očmi nam je medstrankarsko pomirjenje v Sloveniji, o katerem je predsednik JRZ za dravsko banovino dr. Kulovec, govoril na zborovanju krajevne organizacije JRZ v Celju v nedeljo, 2. februarja. Poudaril je, da sedaj ni čas, da bi se stranke med seboj prepirale in razpravljale pred javnostjo majhne osebne ali druge zadevice. Zaradi vsega naroda naj nastopi med nami pomiritev. Naša javna glasila naj bi se dvignila visoko nad dnevne strasti in naj bi s tega visokega vidika obdelovala naša narodna in državna vprašanja. Če kdaj, je sedaj čas, da presojamo vse naše javno življenje z vidikov lestvice vrednot. Če je v nas dovolj samozataje, dovolj uvidevnosti, tudi ne bo težko podrediti se priznanemu narodnemu vodstvu.

Poziv ministra dr. Kulovca je vzbudil med vrstami JNS značilen odmev. »Jutro«, glavno glasilo slovenskega dela JNS, ugotavlja spricho poziva predsednika večinske stranke v Sloveniji, da je pridevek »večinska« danes za vsako stranko sporen, dokler ne spregovori narod v svobodnih volitvah. K tej ugotovitvi je treba pripomniti, da se stranka našega ljudstva, sedaj imenovana JRZ, nikdar ni bala svobodnih volitev, marveč se vedno za nje borila ter jih tudi sedaj pričakuje, da izpriča svoj pridevek. Pač pa je neka druga stranka, ki si je v preteklem desetletju pridobila z največjo nesvobodnostjo volilcev (podrobnosti nočemo danes pogrejati) večino v Sloveniji. Zato se je tedensko glasilo JNS »Nova pravda«, »glasilo narodnega delavstva«, izkazalo za stvarnejše, ko imenuje JRZ »večinsko« stranko v Sloveniji brez pridržka.

Pozdravljajoč v načelu dr. Kulovec poziv, poudarja »Jutro« glede na način, kako naj se doseže medstrankarsko pomirjenje, da pri nas to ne more biti podrediv, marveč vskladitev dela raznih politično organiziranih skupin in ureditev njihovega sodelovanja za dosego najvišjih narodnih in državnih ciljev. Kar se tiče vodstva, ni nikdar v rokah ene stranke, temveč le v skupni odgovornosti vseh pozitivnih političnih sil. Zato »Jutro« odklanja mnenje »Slovenca«, da je pomirjenje mogoče le, če se vse stranke podredijo eni ter jo priznajo za svoje narodno vodstvo. »Nova pravda« naglašja, da pomiritev ne more pomeniti likvidacije vseh ostalih (razen JRZ) strank, marveč priznanje pravice do življenja vseh političnih strank in priznanje dolžnosti, ki jih imajo vse politične stranke do velikih potreb naroda.

Celjsko JNS glasilo »Nova doba« je v svoji številki dne 7. februarja, v kateri v uvodnem članku kliče na osnovi proglašenja naprednih političnih skupin »k trdnejši strnjnosti in povezanosti vseh resnično naprednih sil«, tudi objavila odgovor na izjavo ministra dr. Kulovca. Zahteva dejanja predvsem v svrhu zadoščenja. Tako se glasi njena zahteva: »Doba zadnjih let ne more biti pozabljena brez zadoščenja človeškemu dostojanstvu in zakonskim predpisom, ki bi naj bili vsem najvišje pravilo in svetinja, pred katero mora na kolena vsaka politično strankarska strast« JNSarji se dobro zavedajo, kako je

JNS diktatura pred l. 1935. ponižala dostojanstvo slovenskega človeka in kako je poceptala v blato »svetinja« zakona. Za ta zlodejstva do sedaj še res ni bilo dano potrebno in primerno zadoščenje.

»Kmetijski list«, glasilo bivših samostojnežev, sedaj članov JNS, je v svoji številki dne 4. februarja na uvodnem mestu zapisal slavospev naprednim ljudem, svobodnim duhom, ki so slovenskemu narodu žareli kot svetilniki v temi. Toliko je baje teh naprednih borecev za narodno svobodo, da sta pojma naroden in napreden postala skoraj istovetna. Če bi bil »Kmetijski list« v resnici to, kar poveda njegov naslov, če bi pisal iz duše našega kmetijskega ljudstva, bi moral reči, da slovenska liberalna gospoda pojma naroden in napreden istoveti proti prepričanju naroda samo iz osebne in strankarske špekulacije. »Kmetijski list« se s takšnim pisanjem izkazuje kot veren dedič laži-liberalnih fraz in laži, katere stopnjuje s slabo merjenim kajpada v duhu narodne sloge izvedenim udarcem zoper mračnjake in njihovo izdajalsko počenje. Kar se tiče skupnega naziranja, izpoveduje

»Kmetijski list«, da ne bo nikdar nihče dosegel, da bi vsi ljudje, pa naj si tudi v okviru samo enega naroda, enako mislili. S tem trenutkom bi se nehalo življenje. Zato se pri nas osmeši, kdor hoče pri nas capljati po tolikih letih nazaj in kovati neko narodno skupnost na podlagi špekulativnih strankarskih interesov.

Iz navedenih izjav JNS glasil posnamemo, da hočejo vsi ostati pri svojih strankarskih organizacijah, pri svojih političnih načelih in svetovnih nazorih. Povse prav. S tem je onemogočeno nekdanje slogaštvo, ki je v dejanstvu bilo zamegljenje in zmočvirjenje ter je največjo škodo prizadelo ne tako zvanemu svobodoljubnemu in naprednjaškemu naziranju, marveč katoliški ideji. Odložilo pa bi se naj, in to je prva stopnja k notranjemu pomirjenju, nepotrebno sovraštvo in brezplodna zagrizenost, ki se rada sprevrže v hudobnost. Vsi, ki so resnično narodnega mišljenja in čutenja in poštene v lje, naj usmerijo svoje težnje in svoje delo k visokemu skupnemu cilju: v blagor in pravilno ureditev naše ožje domovine in države, v ohranitev naše jugoslovanske države, njene popolne neodvisnosti in neokrnjenosti, v vsakem položaju, ki bi ga prinesla bodočnost, z vsemi sredstvi in tudi z največjimi žrtvami!

Vinogradniki zahtevajo glede obdavčenja enakost vina s pivom!

Decembrska uredba o spremembah zakona o državni trošarini je hudo razburila vse vinogradnike.

S to uredbo je bila namreč zvišana državna trošarina na vino za celih 100 odstotkov, to je od 1 na 2 din pri litru.

To je seveda vse vinogradnike zelo prizadelo. Še bolj pa so se čutili prizadete, ko so dognali, da je bila z isto uredbo povišana državna trošarina na pivo samo za 33 odstotkov.

Z ozirom na to se vinogradniki začudeno sprašujejo, kako je moglo priti do te dvojne mere. Sprašujejo se, kako to, da država prizanaša industriji piva, katera donaja dobiček le sorazmerno ozkemu krogu, toliko bolj pa pritiska na vino, od katerega pridelovanja in prodaje je odvisen obstoj stotisočev najrevnejšega kmečkega prebivalstva.

Vinogradniki ugotavljajo tudi, da se je cena piva kljub temu, da je bila trošarina nanj povišana samo za 33 odstotkov, povišala za cel dinar pri vrčku.

Glede na vsa ta dejstva zahtevajo vse vinogradniške in kmečke organizacije ter zadruge od pristojnih krogov, da vpostavijo enakopravnost glede nošenja davčnih bremen:

ali naj se državna trošarina na vino zniža na 33 odstotkov poviška, ali pa naj se tudi na pivo državna trošarina zviša za 100 odstotkov prejšnje.

To so zahtevali v resoluciji občnega zbora Kmečke zveze tudi zastopniki vinorodnih okolišev.

Prepričani smo, da bodo oblastva upoštevala to upravičeno zahtevo naših vinogradnikov in zenačila odstotek povišanja državne trošarine na vino s pivom. Konzumenti piva radi tega, ker je uredba prizanesla pivu, itak niso imeli nobene koristi, zakaj pivo se je podražilo istotako, kot bi se v primeru, če bi bila trošarina zvišana v enaki meri kot je bila na vino.

Kmetijskim šolam več pozornosti!

Velika večina slovenskega naroda je kmečkega stanu. Res je, da je tudi industrija pri nas precej razvita, vendar je še vedno kmetijstvo glavna pridobitvena panoga. Zato je prav posebno potrebno zanimanje za to panogo in to tembolj, ker vidimo, kako drugod, v drugih državah posvečajo največjo pozornost kmetijstvu s tem, da zemljo gnojijo z vsemi mogočimi gnojili in sadijo take rastline, ki najboljše uspevajo in dajejo največjo korist, opuščajo pa zopet take, ki se izkažejo, da ne uspevajo dobro, ker jim ugaja druga zemlja in drugo podnebje. Prav tako so se dvignile tudi druge panoge kmetijstva. Kamor koli se obrnemo, povsod je viden napredek, napredek, ki gotovo ni v škodo kmetov, temveč v njegovo veliko korist.

In kdo je toliko doprinesel k povzdigi kmetijstva?

To so storile kmetijske šole, ki so vsako leto sprejele na stotine kmečkih sinov, jih učile umnega kmetijstva, nato pa jih razposlale vsakega na svoj dom, kjer se naj začne novo, načrtno gospodarstvo! Uspeh je viden in posnemanja vreden!

Tudi pri nas težimo za tem ciljem. Prav

posebno zanimanje za kmetijstvo kaže banovina, ki ustanavlja vedno nove kmetijske šole, nove postojanke, iz katerih bomo dobili pametne kmečke gospodarje, pametne kmečke gospodinje, ki se bodo ravnali po smernicah in navodilih, ki so jih dobili v šoli in ki so se izkazala koristna in kmetijstvu edino primerna. Precejšnje število takih šol imamo v banovini, toda še vedno mnogo premalo! Idealno bi bilo, da bi imel vsak okraj svojo kmetijsko šolo! Do tega pa je še gotovo daleč!

Pa tudi pravega zanimanja za šole ni pri večini kmečkega stanu. Tega je gotovo kriva starokopitnost in navezanost na preteklost. Zaradi tega večina podcenjuje kmetijske šole in jim odreka ta veliki pomen, ki ga današnji čas gotovo ima. Večkrat namreč slišimo take in podobne ugovore iz ust kakega gospodarja: Saj se ne bo nič naučil (namreč sin); škoda časa, ki ga tam zapravi; jaz se tudi ne bom sam doma mučil; če sem jaz vodil gospodarstvo brez šole in sem dobro gospodaril, bo on tudi lahko; saj nimam denarja, da bi plačeval za njim; tam (v šoli namreč) lahko tako delajo, ker imajo denar,

doma pa moramo za vsak dinar gledati, za katero stvar bi ga bolje obrnili in še dosti drugih sličnih ugovorov.

Preglejmo si na kratko vse te ugovore in videli bomo, da ne držijo!

Ni mogoče, da se mlad fant ne bi ničesar naučil na kmetijski šoli. Ni potrebno, da bi imel kake izredne umske sposobnosti in talente. Če kaže količkaj zanimanja ter samo oči odpre, kako delajo na šoli, kako ukrepajo v tej stvari, kako v oni, vidi dobre strani te stvari, pa zopet napake one. Potem pa vse to naobrbe na svoj dom in vidi: tukaj mi ne delamo prav, v tej stvari bi se dalo boljše ukreniti in naredi sklep: ko pridem domov, bom očetu svetoval, da se bomó ravnali tako, kakor delajo na šoli in uspeh ne bo izostal. Pаметen oče bo dal sinu prav!

Vse to pa lahko doseže že s samim opazovanjem. Koliko stvari pa se mu še odpre, ko se uči razne panoge kmetijstva. Čas gotovo ni izgubljen, eno ali dve leti pa tudi preživijo na kmetiji brez sinove pomoči. Ob študiranju raznih kmetijskih panog pa mlad fant tudi spozna, kako lep je kmečki stan, postane ponosen, da je doma iz kmečke hiše, vzljubi svojo domačo grudo in v ljubezni do nje procvita njegov dom. Takih samozavestnih kmečkih fantov in kmetov nam je današnji čas, ko vse leti v mesto in misli, tam je med, najno potrebnih!

Današnji čas pa zahteva tudi od kmetov večje izobrazbe. Vse postaja bolj učeno ter celo z neko prezirljivostjo gleda na kmeta, ki nikakor ni umestna, vendar mora kmet tak občutek krepko zavrniti! Zato mora kmet uvideti, da ne zadostuje samo, da zna brati in pisati, ampak da je tudi v svoji stroki podkovan in doma!

Res je, da v vseh stvareh ne moremo ravnati tako na kmetiji, kakor n. pr. na šoli, ker ni takih priprav in drugih sredstev! Toda s pametnim gospodarstvom se da tudi na mali kmetiji veliko napraviti, seveda razmeram primerno in po najboljšem preudarku, ki se dobi na kmetijski šoli.

Sicer pa naj nikogar ne plaši denarna plat tega vprašanja, namreč, da ne bo zmogel stroškov za šolanje. Obiskovanje teh šol je zelo poceni, kdor je pa bolj reven, pa mu priskoči na pomoč banovina in kmetijski odbori.

Videli smo, da ugovori ne držijo. Sicer pa naj poskuša, kdor ne verjame, ali se obnese današnji čas kmetijska šola ali ne? In spoznal bo, da je za kmečkega gospodarja kmetijska šola glavnic, ki se po letih bogato obrestuje!

Naše geslo bodi: »Naj ne bo bodočega kmečkega gospodarja, ki ne bi imel kmetijske šole!«

Avtomobili bodočnosti.

O avtomobilu bodočnosti piše nekdo v nemški reviji »Auto«. Neki nemški znanstveni zavod je delal poskuse s tipom avtomobila, ki praktično v največji meri združuje hitrost s štedljivostjo. Izkazalo se je, kaj se da doseči z modernimi sredstvi in kakšen naj bo avto, prilagojen novim cestam, da lahko govorimo o njem, da je modern. Novi avto baje igraje prenese hitrost 140 kilometrov, pa ne porabi na 100 km več kot 10 litrov bencina. Njegova oblika je taka, da se je značilni odpor znižal še za polovico, kar pomeni prihranek 30 do 50 konjskih sil. Trenje pnevmatik se je tudi močno zmanjšalo. Nizek tlak zračnic je bil na slabih cestah neobhodno potreben, na modernih cestah se pa

Po Jugoslaviji

Dveletnica vlade. Dne 5. februarja sta pretekli 2 leti, kar je bila sestavljena vlada Dragiša Cvetkoviča, ki si je določila kot smoter svojega prizadevanja sporazum s Hrvati. Dne 26. avgusta 1939 je bil ta sporazum sklenjen, ki je imel za posledico vstop Hrvatov pod vodstvom dr. Mačeka v vlado. Ob dveletnici svoje vlade je Dragiša Cvetković izjavil svoje globoko prepričanje, da temelji politike sporazuma morejo biti temelji trajne, solidne in zdrave jugoslovanske skupnosti. Ta politika je poročstvo v sedanjih časih in edino ona more zagotoviti bodočnost.

Sprememba v ministrstvu pravde. Dr. Lazar Markovič, pravosodni minister, je stavljen na razpoložnje. Za ministra pravde je bil imenovan dr. Mihajlo Konstantinovič, dosedaj minister brez listnice.

Banski svet dravske banovine se sestane 17. t. m. ob 10. uri dopoldne v Ljubljani. Na tokratnem zasedanju bo v razpravi banovinski proračun za leto 1941 s pripadajočimi pravilniki, pravilnika o organizaciji in delu banskih svetov in sklepanje o osnutku uredbe o spremembah uredbe o občinskih uslužbencih.

Enoletno delo »Slovenske Straže«

V teku enega leta je »Slovenska straža« izvedla tri narodne zbirke. Dve zbirki sta bili namenjeni naši severni meji in ena kočevskim Slovincem. Pri obdarovanju je »Slovenska straža« upoštevala v prvi vrsti načela, da je treba potrebnega otroka izdatno obdarovati, ker le tako darilo vsaj zares nekaj zaleže.

Prvo obdarovanje na severni meji

S prispevki iz prve zbirke je »Slovenska straža« obdarovala 57 šol na severni meji. Razdelila je med šolske otroke 200 parov močnih zimskih čevljev, 275 kosov blaga za fantovske obleke, 236 kosov blaga za kompletne dekliške obleke, 50 izdelanih kompletnih fantovskih oblek, 312 kosov docela izdelanega fatovskega perila, nad 300 dekliških hlačk in srajčk, nad 200 parov nogavic in za vsako šolo primerno število zvezkov, svinčnikov in peres.

Poleg šol je »Slovenska straža« iz te zbirke podprla s posebnimi zneski in darovi še nekatere revne družine v posameznih krajih in sicer v Guštanju, Gornji Radgoni, Vuzevici, Kotljah, pri Sv. Primožu na Pohorju, v Marenbergu, pri Sv. Juriju v Slov. goricah in Sv. Juriju v Prekmurju.

Vsega blaga je bilo pri prvem obdarovanju na severni meji razdeljenega v vrednosti nad 100.000 din.

Obdarovanje na Kočevskem

Iz zbirke za kočevske Slovence je »Slovenska straža« izdala za obdarovanje v blagu nad 20.000 din, z nad 27.000 din je podprla razne narodno-obrambne ustanove.

»Slovenska straža« je obdarovala na Kočevskem 220 otrok, upoštevala je tudi načela, da obdaruje rajši manj otrok, a te tem izdatneje.

Drugo obdarovanje na severni meji

Pri prvem obdarovanju so bile zlasti upoštevane šole v Prekmurju. To pot so pa prišli na vrsto v prvi vrsti kraji v Halozah in v Podravju.

»Slovenska straža« pa je letošnjo zimo obdarovala tele šole: Javorje, Koprivna, Lokovica, Holmec, Št. Danijel, Strojna, Leše pri Prevaljah, Šelemberg, Prevalje, Sele pri Slov. gradu, Pameče, Crneče, Libeliče, Dravograd, Št. Janž pri Dravogradu, Trbonje, Vuzenica, Vuhred, Marenberg, Sv. Primož na Poh., Muta, Št. Jernej n. Muto, Sv. Trije Kralji, Ribnica na Poh., Podvelka, Brezno ob Dravi, Lehen, Št. Lovrenc na Poh., Puščava, Selnica ob Dravi, Sv. Križ nad Mariborom, Limbuš, Tinje na Poh., Sv. Martin na Poh., Št. Ilj v Slov. gor., Jarenina, Marija Snežna, Runeč, Svetinje, Sv. Ana v Slov. gor., Sv. Benedikt v Slov. gor., Gornja Radgona, Kapela, Negova, Radenci, Lokavec, Svečina, Sv. Anžon v Slov. gor., Vurberg, Sv. Marjeta ob Pesnici, Sv. Duh v Halozah, Sv. Andraž v Halozah, Zavrč, Sv. Barbara v Halozah, Makole, Sp. Šv. Kungota, Sv. Trojica v Halozah, Sv. Jutri v Slov. gor.

Vsega blaga je bilo razdeljenega na 57 šol v vrednosti nad 82.000 din. Poleg tega so bili nekateri revni ljudje obdarovani tudi še v denarju.

Tudi ob tej priliki se ponovno zahvaljuje mo vsem darovalcem, tvrdkam in tovarnam, ki so nam darovali blago ali ga prodali po nižjih cenah. Naj jim gre zahvala zlasti v imenu obdarovancev, ki so se s solzami v obeh zahvaljevali na miklaževanjih in božičnicah za darove celokupnega naroda in pri tem živo občutili, da narod zares ni le prazna beseda.

Podkrajški Judež

Povest iz domačih hribov

Med večerjo ni spregovoril Nadvornik ne besede. Tudi pogledal ni nikogar, temveč je kuhal v sebi, kakor je bila njegova navada, kadar je imel kako sitno občinsko zadevo. Rožni venec je pomolil kakor druge krat, njegov glas pa ni bil nič pobožen, bil je podoben oddaljenemu grmenju, ki naznanja hučo uro.

Vso noč ni zatisnil očesa, tako je vrelo v njem. Ženi ni rekel ne besede, ona ga tudi vprašala ni. Naslednjega dne je dopoldne stopil v kuhinjo in zarenčal nad ženo:

»Kje je Julka? Pošlji mi jo v štibeljce! Ji bom nekaj povedal.«

Julka se je vsa prestrašila, ko ji je mati prinesla v klet očetovo naročilo. Ker pa ji vest ni kaj očitala, je stopila pogumno pred očeta. Mislila si je, da jo bo oče kregal, ker ji noben ženin ni po volji, in ji bo za kakega novega vedel povedati.

Pa takoj je opazila, da se danes pripravlja strahovita vihra in da se je po pravici ustrašila. Očetu so se v očeh kar strele kresale. Nekaj časa jo je samo gledal, pa je njegove poglede pogumno vzdržala; potem pa se je je lotil:

6 ni! »Zdaj vem, zakaj ti za nobenega poštenega ženina

si bila upala z njim biti srečna,« je odgovorila drzno.

»Seveda! Zato ti je pa največja podkrajška baraba po volji — fej te bodi!«

»Kdo?«

»Sama veš. Jaz si ne bom jezika mazal s tem imenom. Ne skrivaj se! Po resnici govori!«

»Saj ne vem, kaj hočete.«

»Tako! Tako! Tako! Trmasta si tudi še. Ali boš tujila, da si se na tistega lumpa obesila, ki je onikrat čez Hudičev graben ušel? Ti si mu pomagala, da ga jagri niso dobili.«

»O tem ne vem nič in ne povem nič.«

»Pa vem jaz in ti bom jaz povedal. Jaz vem, kdo je bil, in tudi vem, kako je z vama.«

Zardela je in prebledela, vztrepetala je, oči pa pred očetovimi ni pobesila.

»S tem lumpom si se spletla.«

»Ni res.«

»Za njim letaš, po cele ure čepiš z njim v lesu.«

»Ni res.«

»Denarja si mu dala.«

»Ni res.«

»Obečala si mu, da ga boš vzela, in sta se še zme-nila.«